
**ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ
СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ
“ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ”
ТӨСӨЛ**

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АГУУЛГА

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.1 Байгууллагын мэдээлэл.....	2
1.2. Төслийн мэдээлэл	2
1.2.1. Талбайн байршил	2
1.2.2. Төслийн хүчин чадал	3
2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	5
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	7
3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	7
3.2. Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	7
3.3. Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	8
3.4. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	9
3.5. Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	9
3.6. Хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл.....	9
3.7. Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл	10
4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	11
4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	12
4.2. Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	16
4.3. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	16
4.4. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	16
4.5. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	18
4.6. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	19
4.7. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	20
4.8. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	20
ДҮГНЭЛТ	22

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Байгууллагын мэдээлэл

Төслийн нэр:	Гаалийн хяналтын талбай
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Цотан жанжин транс” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9011837520
Регистрийн дугаар:	6839762
Хаяг, байршил:	Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, 5-р хороолол, Энхтайвны өргөн чөлөө, Эко интернэйшнл тауэр 15 давхарын зүүн жигүүр
Утас:	Гүйцэтгэх захирал Г.Шүрэнцэцэг. Утас: 89905966
Төслийн байршил:	Говьсүмбэр аймгийн Шивээговь 2-р баг, 21 дүгээр зөрлөгийн зүүн талд Улаанбаатар хотоос зүүн урагшаа 265 километрт байрлаж байна.
Газрын хэмжээ, зориулалт:	199840м ² (19.9 га), Гаалийн хяналтын талбай терминал (ачиж буулгах талбай)

1.2. Төслийн мэдээлэл

Шивээговь сумын засаг даргын 2022 оны 12 сарын 13-ны өдрийн А/127 тоот шийдвэрээр олгосон газар эзэмшүүлэх зөвшөөрлийн дагуу тус талбайд уул уурхайн эрдэст бүтээгдэхүүнийг автомашинд ачих буулгах болон вагонд ачиж буулгах гэсэн үндсэн үйл ажиллагаа явуулна. Ачилт буулгалтын талбай нь авто зам, автомашины зогсоол, уул уурхайн эрдэст бүтээгдэхүүний овоолгын талбай, хадгалах хэсэг, ажилчдын байр, хамгаалалтын байр, гэрэлтүүлэг зэрэг гаалийн хяналтын талбайн бүх шаардлагыг хангасан байх юм.

Энэхүү төслийг хэрэгжүүлэх гол зорилго нь Ханги боомт нь нүүрсний экспортын 2 хувийг нэвтрүүлдэг боловч одоогийн зам талбай, дэд бүтэц, хилийн хяналтын байгууллагуудын үйл ажиллагаа нь өсөн нэмэгдэж буй экспортын хэрэгцээ шаардлагад хүрэлцэхгүй, ачааллаа дийлэхгүйн улмаас тээврийн хэрэгслийн дараалал үүсгэж, иргэдийн эрүүл ахуй, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлж байна. Монгол улс нүүрсний экспортыг нэмэгдүүлэх бодлого хэрэгжүүлж байгаа ба гаалийн хяналтын бүсийн хүрэлцээ хүчин чадал дутмаг байгаа дээр үндэслэн чингэлэгт тээврийг нэмэгдүүлэн экспортийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийг өргөжүүлэхэд төслийн зорилго оршино. Төсөл нь чингэлэгт тээврийг авто машинаар гашуун ханги боомт руу тээвэрлэх болон экспортлохоор төлөвлөж байна.

1.2.1. Талбайн байршил

Говьсүмбэр аймгийн Шивээговь 2-р баг, 21 дүгээр зөрлөгийн зүүн талд Улаанбаатар хотоос зүүн урагшаа 265 километрт байрлаж байна.

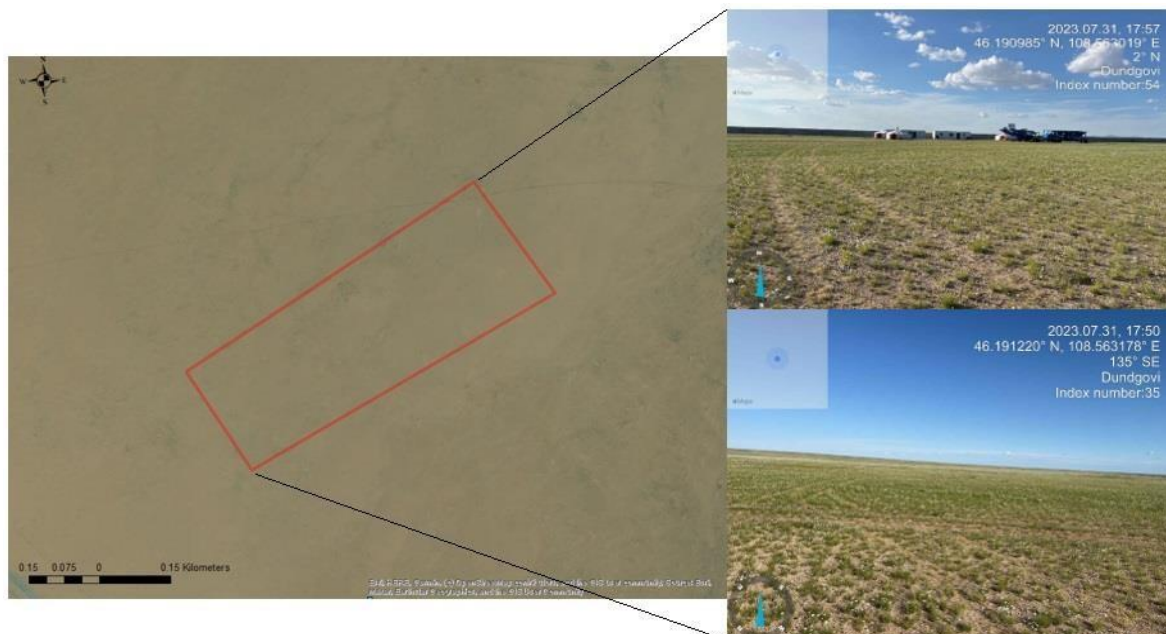
Хүснэгт 1. Талбайн булангийн цэгийн солбицол

Цэгийн дугаар	X	Y	Нийт талбайн хэмжээ
1	311752.96	5118168.28	199840 м ²
2	312390.46	5118530.06	
3	312539.57	5118280.19	
4	311873.02	5117948.34	

Зураг 1. Талбайн байршил

Зураг 2. Талбайн өнөөгийн байдал

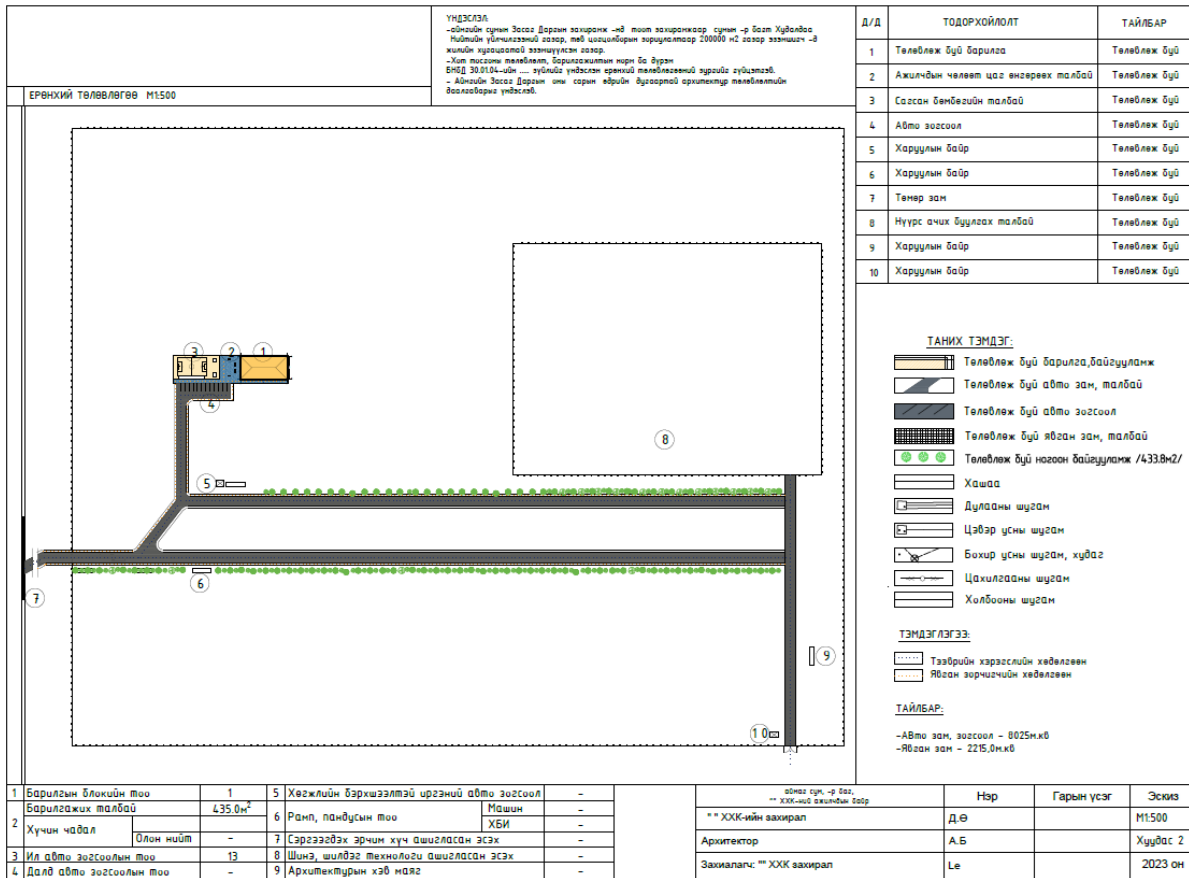

1.2.2. Төслийн хүчин чадал

Хоногт 80-100 автомашин буюу 11200-11400 тн түүхий эд хүлээн авч буулгах, мөн хоногт 50 вагон буюу 3200 тн түүхий эд ачиж гаалийн хяналт хийнэ. Жилд 315 хоног ажиллах ба 1 сая.тн уул уурхайн эрдэст бүтээгдэхүүн экспортод гаргана.

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 3. Төслийн зураг төсөл

Гаалийн хяналтын талбайн үйл ажиллагааны дараалал:

1. Уурхайгаас ачиж ирсэн уламжлалт задгай болон чингэлэгт тээврийн түүхий эдийг стандарт журмын дагуу аюулгүй найдвартай зориулалтын талбайд буулгах
2. Буусан түүхий эдийг найдвартай стандартад нийцсэн талбайд хадгалах
3. Талбай дахь задгай болон чингэлэгтэй ачааг чингэлэг ачиж буулгах ачигчаар ачиж пүүлүүлэн лацдаж, гаалийн хяналтад бүрдүүлэлт хийн гаргах.

Гаалийн хяналтын талбайн ажилчдын байр нь 20-30 хүний багтаамжтай, нэг давхар сэндвичэн барилга байна. Нийт 9 өрөө байх бөгөөд 1 хурлын заал, нэгдсэн 1 гал тогоо гэсэн барилга байгууламж байна. Төног төхөөрөмжийн хувьд 4 ширхэг ковч, 2 ширхэг чингэлэг буулгах болон ачих төхөөрөмж, 1 ширхэг усны машин, 1 ширхэг автопүү, 2 ширхэг цахилгаан үүсгүүр байна.

Талбайн гэрэлтүүлэг болон дотоодын хэрэгцээг дизель цахилгаан эх үүсгүүрээр шийдвэрлэнэ. Унд ахуйн усны хэрэгцээг Говьсүмбэр аймгийн Шивээговь сумын “Илчлэг шивээ” ОНӨААТҮГ-тай байгуулсан гэрээний дагуу зөөврөөр хангана. Ногоон байгууламж болон зам талбайн тоосжилт дарах усны хэрэгцээг Говьсүмбэр аймгийн Шивээговь сумын “Шивээ-Овоо” ХК-ийн шүүрлийн уснаас үүссэн хаялага нуурын уснаас хангана.

2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Шивээговь сум нь аймгийн төвөөс зүүн урагш 34 км-т орших бөгөөд сумын нутаг дэвсгэр нь цөл, цөлөрхөг хээр ба хуурай хээрийн бүсэд хамаарагдах бөгөөд эрс тэс уур амьсгалтай, тэгш өндөрлөг тал хөндийд энэ тэнд бага зэрэг тархсан нам хотос бүхий нутаг юм. Уур амьсгалын хувьд дулааны улиралд 200 мм, хүйтний улиралд 15.9 мм байдаг бөгөөд жилд V-VII саруудад жилд орох тунадасны 80 хувь нь ордог байна. Агаарын дундаж температур олон жилийн дунджаар +1.6 гардус, агаарын үнэмлэхүй их температур энэ бүс нутгаар +39.6 градус, агаарын хамгийн хүйтэн температур 1-р сард ажиглагддаг ба +40 градус хүрч ажиглагддаг байна.

Геологийн тогтоц:

Судалгааны талбайд геологи, гарал үүслийн 4 төрлийн хурдас, чулуулаг ангилагдана. Үүнд:

- a. Гуравдагч-дөрөвдөгчийн настай, делюви-пролювийн гаралтай хурдас: Ухаа, толгодын хажуу бэл хормой болон түүний хөндийгөөр өргөн тархсан. Голлож шавранцар болон элсэнцэр чигжээстэй хайрга, хайргархаг шавранцар, элсэнцэр, шавар хөрс тархсан байна.
- b. Палеозой настай, гүний гаралтай, боржин чулуу: Уул, ухаа, толгодыг үүсгэж тогтсон байна. Боржин чулуу нь физик өгөршилд автагдаж нэлээд хэмжээгээр өгөршсөн байна.
- c. Палеозой настай, тунамал гаралтай, элсэн чулуу: Трассын дагууд уул толгодыг үүсгэж тогтсон. Экзоген процессын үйлчлэлээр физик өгөршилд орж, ан цавлаг болон зарим хэсэгтээ хайрга болон өгөршсөн байна.
- d. Мезозойн настай, бялхамал гаралтай, базальт: ухаа, толгодыг үүсгэж тогтсон. Физик өгөршилд хүчтэй орж, бутрамтгай шинж чанартай болсон байна. Базальтын чулуулгийн өгөршил нь 3.0-5.0 м гүн хүртэл хүчтэй үргэлжилсэн байна.

Хөрсөн бүрхэвч:

Монгол орны хөрс газарзүйн мужлалаар төслийн талбай нь цайвархүрэн хөрсний дэд мужийн, Баяндэлгэрийн 8-р тойрогт хамрагддаг. Хуурай хээрийн бүсэд байрлах учир цайвархүрэн хөрс тэр дундаа сайргархаг болон элсэн хучаастай цайвархүрэн хөрсний төрлүүд, дангаар болон бүрдэл байдлаар тархсан байна. Судалгааны үр дүнгээс харахад хөрсний урвалын орчин 8.2-8.9 хооронд буюу дунд зэргээс хүчтэй шүлтлэг орчинтой байгаа нь ургамал ургахад бага зэрэг тохиромж багатай байна. Хөрсний карбонатжилтийн хувьд дээж авсан цэгүүдэд хөрсний дээд болон доод аль ч үе давхарга карбонатжилтгүй байна. Төслийн талбайд өнөөгийн байдлаар ихээхэн хэмжээний талбайг хамарсан, хүчтэй эвдрэл доройтолд орсон хөрсөн бүрхэвч байхгүй ба хөрсний хүнд металлын өнөөгийн түвшнийг энэ зун хийгдсэн газрын хянан баталгааны ажлын үед хийгдсэн “Инженер геодези” лабораторийн шинжилгээний үр дүнгээс харахад стандартын хүлцэх агууламжаас хэтэрсэн тохиолдол байхгүй буюу хэвийн байна.

Ургамлан нөмрөг:

Төслийн талбай нь Монгол орны ургамал газарзүйн тойргоор Дундад халхын хээрийн тойрогт хамаарагддаг (Өлзийхутаг Н). Энэ тойрогт 793 зүйл ургамалтай бөгөөд зөвхөн энэ тойрогт ургадаг 1 зүйл (*Paraver rubro-aurantiacum*)-ийн ургамалтай. Дундад Халхын тойргийн үндсэн төрхийг үзүүлэх зүйлүүд: Жижигнавчит харгана (*Caragana microphylla*), Япон хайлас (*Ulmus pumila*), Бариулт бүйлэс (*Amygdalus pedunculata*), Дэрэвгэр тарна (*Polygonum divaricatum*), Дорнодын хамхуул (*Corispermum orientale*), Дэрвээн цульхир

(*Agriophyllum pungens*), Монгол хамхуул (*Corispermum mongolicum*), Үслиг мананхамхаг (*Bassia dasyphylla*), Козловын сүүт-өвс (*Euphorbia kozlovii*), Сибирь шорной (*Atriplex sibirica*), Эрлийз лууль (*Chenopodium hybridum*), Клеменцийн ортууз (*Oxytropis klementzii*), Хангайн шарилж (*Artemisia changaica*), Толгодын багваахай (*Taraxacum collinum*) зэрэг болно. Цөлжүү хээрийн ургамалжилтай. Цөлийн хээрийн умард хэсэг буюу хуурай хээрээс цөлийн хээрт шилжих завсрын бүсэд хуурай хээрийн (*Agroperon cristatum*, *Stipa krylovii*, *Cleistogenes squarrosa*, *Koeleria macrantha*) болон цөлийн хээрийн (*Stipa glareosa*, *S.gobica*, *Allium polyrrhizum*) ноёлогч ургамлууд холилдон ургаж бүлгэмдэл үүсгэдэг. Төслийн талбайн болон түүний ойр орчмын ургамлан бүлгэмдлийг дагаж 11 овогт хамаарах 18 орчим төрлийн 25 зүйл ургамлыг бүртгэгдсэн.

Амьтны аймаг:

Амьтны аймгийн мужлалаар Монгол-Төвдийн их муж, Монгол дагуурын тойрогт хамаарагдах бөгөөд хээр, хээржүү цөлийн амьтад түгээмэл тохиолдоно. Энэ бүс нутагт мэрэгчдээс үлийн цагаан оготно, сибирь алагдаага, дагуур огдой, дагуур зурам, монгол чичүүл, туурайтнаас цагаан зээр, аргаль, хар сүүлт, мах идэшт амьтдаас үнэг, хярс, чоно, өмхий хүрэн зэрэг амьтад зонхилон тохиолдоно (Банников 1954). Төслийн талбай орчимд өмнө хийгдсэн судалгааны болон хээрийн судалгааны үр дүнгээр 2 зүйл шавьж идэштэн, 16 зүйл мэрэгч, 2 зүйл туулай хэлбэртэн, 4 зүйл гар далавчтан, 9 зүйл мах идэштэн, 2 зүйл туруутан нийт 6 багт хамаарагдах 37 гаруй зүйл хөхтөн амьтад, 11 багийн 115 зүйл шувуу, 2 багийн 6 зүйл мөлхөгч амьтад тэмдэглэгдсэн.

Нийгэм, эдийн засаг:

Төсөл хэрэгжих Говьсүмбэр аймаг нь 2019 оны эцсийн байдлаар 17445 хүн, үүнээс эрэгтэй 8796, эмэгтэй 8649 хүнтэй боллоо. Өмнөх онтой харьцуулбал хүн ам 44 буюу 0.3 хувиар, үүнээс эрэгтэй 0.3 хувиар өсч, эмэгтэй 0.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний газарт бүртгүүлсэн, ажил хайгч ажилгүй иргэдийн тоо 2019 оны 12 сард 215 бүртгэгдсэн байгаагийн 120 нь эмэгтэйчүүд байна. Өмнөх онтой харьцуулахад 53.6 хувиар өссөн байна. 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар аймгийн улсын бүртгэлийн хэлтсийн мэдээгээр аймгийн хэмжээнд 422 эхээс 427 хүүхэд мэндэлсний 212 нь хүү 215 нь охин байсан. Жилийн эцсийн мал тооллогын дүнгээр аймгийн хэмжээнд 1022 малтай өрх тоологдсоноос 699 малчин өрх, 323 малтай өрх тоологдлоо.

2019 онд 48.6 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, 58.1 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн борлуулсан байна. “Шивээ-Овоо” ХК нь 45.0 тэрбум төгрөгийн нүүрс үйлдвэрлэж, 55.6 тэрбум төгрөгийн борлуулалт хийсэн байна. Бизнес регистрийн санд 492 аж ахуйн нэгж, байгууллага бүртгэгдсэн байна. Эдгээрийн 78.0 хувь нь үйл ажиллагаа хэвийн, 10.2 хувь нь үйл ажиллагаагаа эхлээгүй, 4.7 хувь нь үйл ажиллагаагаа түр зогсоосон, 7.1 хувь нь үйл ажиллагаагаа бүрэн зогсоосон байна. 2019 оны байдлаар орон нутгийн төсвийн нийт орлогын төлөвлөгөө 15456.6 сая төгрөг, гүйцэтгэл 16528.1 сая төгрөг болж орлогын төлөвлөгөө 106.9 хувийн биелэлттэй байна. Нийгмийн даатгалын сангийн орлого 2019 оны 12 дугаар сарын байдлаар 13430.9 сая төгрөг, зарлага 12470.8 сая төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс орлого 2495.3 сая төгрөг буюу 22.8 хувиар, зарлага 1606.1 сая төгрөг буюу 14.8 хувиар тус тус өссөн байна.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Жилд гаалийн хяналтын талбайд 1.0 сая тонн нүүрс тээвэрлэн ачиж буулгах болон боомтоор тээвэрлэнэ. Төслийн орчны агаарын чанарт нөлөөлөх агаар бохирдуулагч эх үүсвэрүүд нь төслийн талбайд нүүрс буулгах, ачих, гаалийн талбай болон боомт хүртэлх тээвэрлэлт болон гаалийн овоолгын салхины элэгдлээр үүсэх тоос, тоосонцор юм.

- Гаалийн хяналтын талбай төслийн барилга угсралтын ажлын үе шатанд сул шороо босч тоосжилт үүсэх, агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө;
- Тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны үед барилгын материал тээвэрлэх машин техникийн нөлөөгөөр тоосжилт болон машины яндангаас гарах агаар бохирдуулагч CO, NO₂, SO₂ - ийн нөлөөгөөр тухайн орчны агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө;
- Нүүрс ачиж буулгах үед тоос шороо босч агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- Задгай нүүрс ачиж буулгах үед төслийн талбайд тоосжилт үүсэх бөгөөд тоосжилтын тархалтыг багасгахын тулд олон улсад өргөн хэрэглэдэг салхины хаалт төмөр хашааг байгуулах;
- Нүүрсийг төслийн талбайгаас шороон замаар тээвэрлэх тул төслийн талбайгаас авто замтай нийлэх хэсгийг хатуу хучилттай болгож, шороон замаас үүсэх тоосыг бууруулах;
- Нүүрс тээвэрлэх тээврийн хэрэгслийг үзлэг оношилгоонд тогтмол хамруулах;
- Тээвэрлэлт хийж буй машинуудад даацаас хэтрүүлж нүүрс ачихгүй байх;
- Машин тоног төхөөрөмжийн кабиныг сайтар битүүмжилж үйлчилгээ хийх нь жолооч нарын тоосонцрын нөлөөлөлд өртөх эрсдлийг бууруулдаг;
- Усалгаа хийхэд дан уснаас гадна нэмэлт бодис ашиглах боломжтой. Нэмэлт бодис ашигласнаар усны зарцуулалт буурч байгаа эсэх, тоос бууруулах үр ашиг, тухайн бодис нь байгаль орчинд ямар нэг нөлөөлөл, зардал мөнгө зэргийг харьцуулан судлан турших;
- Ойн зурвас тодорхой хэмжээний зайд салхины хүчийг өөрчлөн бууруулснаар хөрсний гадаргуу ба ургамлаас ууршин алдагдах чийгийг бууруулна.

3.2. Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн барилга угсралтын ажлын үед талбайн хөрсөн бүрхэвч эвдрэлд орно;
- Тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр хүнд машин механизмын хөдөлгөөний улмаас хөрсөн бүрхэвч талхлагдах, доройтолд орох, үржил шимт байдлаа алдах эрсдэлтэй;
- Төслийн барилга байгууламжийн бүтээн байгуулалтын үед төслийн талбайн шимт хөрсийг хуулах бөгөөд үүний нөлөөгөөр хөрсний шимт байдал алдагдах сөрөг нөлөөтэй;
- Техникийн засвар үйлчилгээ болон бусад үйл ажиллагааны улмаас шатах тослох материал хөрсөн бүрхэвчид асгаралт үүсгэвэл хөрсийг бохирдуулах эрсдэлтэй;
- Ажилчдын байр болон төслийн үйл ажиллагаанаас гарсан хатуу, шингэн хог хаягдлыг ил задгай хаяснаас хөрсний бохирдол үүсэж болзошгүй.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- Төслийн талбай доторх тээврийн хэрэгслийн зорчих хэсгийг тэмдэгжүүлэх, хурдны хязгаарлалт заасан тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулах;
- Төслийн ашиглалтын талбайг төлөвлөгөө, зураг төсөлд тусгагдсанаас хэтрүүлж ашиглахгүй байх;
- Шатах тослох материал (ШТМ) асгаралт болсон тохиолдолд ашиглах саармагжуулах хэрэгслийг байрлуулах;
- Ангилян ялгалттай, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн, галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн, хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн хогийн савыг байрлуулах;
- Хог хаягдлыг эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулан, тогтоосон хугацаанд тээвэрлүүлэх;
- Автомашины зогсоолын талбайг тэгшлэн шатах, тослох материал хөрсөнд нэвчихээс сэргийлж хатуу хучилттай болгох, тэмдэгжүүлэх;
- Олон салаа зам гаргахгүй байх, талбай руу очих, буцах замын маршрутыг тодорхой тогтоож, тэмдэгжүүлэх, үйлдвэрийн орчны болон тээвэрлэлтийн замыг хатуу хучилттай болгох, шороон зам, хаягдлын овоолгоос тоосжилт үүсгэхгүй байх зорилгоор байнга чийгшүүлэлт хийж байх;
- Үйл ажиллагааны явцад өртөж эвдэрсэн газрыг засч тохижуулах, нөхөн сэргээх, ургамалжуулах арга хэмжээ авах;
- Мөн эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувиас доошгүй талбайд зохих журмын дагуу мод тарьж, зүлэгжүүлэх, тогтоосон авто зогсоол болон авто замын зорчих хэсгээс бусад газарт тээврийн хэрэгсэл зогсоох, зорчихыг хориглох, хөрсний ялзмаг, үржил шимийг тогтоох, доройтлоос хамгаалах зорилгоор гуу, жалга үүсэж болох газарт хаалт хамгаалалт хийх, ойжуулах ёстой.
- Тухайн бүс дахь ховор, бэлчээр тэжээлийн үнэт ургамлуудыг хамгаалах, тэдгээр ургамлыг тарих, нөхөн сэргээх ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар өндөр түвшинд гүйцэтгүүлэх. (Нутгийн ургамлыг голчлон тариалах)
- Техникийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор усалгаа хийх шаардлагатай.

3.3. Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Хог хаягдлыг ил замбараагүй хаях, шингэн хаягдлыг шууд хөрсөнд хаясан тохиолдолд хөрсөнд нэвчин хөрсний ус улмаар гүний усыг бохирдуулах эрсдэлтэй
- Шатах тослох материал алдагдах, асгарсан тохиолдолд мөн хөрсний усыг бохирдуулах эрсдэлтэй
- Ажилчдын байр болон төслийн үйл ажиллагаанаас гарсан хатуу, шингэн хог хаягдлыг ил задгай хаяснаас бороо цасаар угаагдах усан орчны бохирдол үүсгэж болзошгүй байна.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- Зориулалтын хогын цэгтэй болох;
- Машины зогсоол болон засварын газрыг цементлэх;
- Усны нөөцийг зүй зохистой, ариг гамтай хэрэглэх;

3.4. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Барилга угсралтын ажлын явцад тоосжилт үүсч дам байдлаар ургамлан нөмрөгийг бохирдуулах, талхлагдах эрсдэлтэй;
- Машин техникийн нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг талхлагдах, сийрэгжих эрсдэлтэй;
- Нүүрс тээвэрлэлт, ачилт, буулгах үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөг талхлагдах сөрөг нөлөөлтэй;
- Шатах тослох материал алдагдсанаар ургамлан нөмрөг бохирдож болзошгүй;
- Ажилчдын байр болон төслийн үйл ажиллагаанаас гарсан хатуу, шингэн хог хаягдлыг ил задгай хаяснаас салхиар зөөгдөн ургамлан нөмрөгт нөлөөлнө.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- Төслийн талбайн 10% талбай буюу 0.1 га талбайд ногоон байгууламжийн ажлыг мэргэжлийн байгууллагын заавар, зөвлөгөө болон мэргэжилтний оролцоотойгоор тарих;
- Монгол улсын ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд орон нутагтай хамтарч ажиллах.

3.5. Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн барилга угсралтын ажлын явцад дуу чимээнээс жижиг хөхтөн амьтад үргэн дайжих, амьдрах орчин алдагдах сөрөг нөлөөллийг үзүүлнэ;
- Машин техникийн нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг талхлагдан өвсөн тэжээлтэн амьтад хоол хүнсний хомсдолд орох, шатах тослох материал алдагдсан тохиолдолд жижиг хөхтөн амьтад хордож үхэх зэрэг эрсдэлтэй;
- Нүүрс ачиж буулгах хүнд машин техникийн үйл ажиллагаанаас амьтад (жижиг хөхтөн буюу мэрэгч) дайруулж амь үрэгдэх, техникийн хөдөлгөөний нөлөөгөөр дайжих, амьдрах орчин алдагдах эрсдэлтэй;
- Ажилчдын байр болон төслийн үйл ажиллагаанаас гарсан хатуу, шингэн хог хаягдлыг ил задгай хаяснаас амьтад цуглан, хордож тоо толгой хорогдож болзошгүй.

Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ

- Төслийн талбайн ойр орчмын ан амьтдын тоо толгойн өөрчлөлтийг хянаж, ажиглалт явуулж байх.

3.6. Хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл

Ажиллагсдын ихэнх нь дуу чимээ ихтэй, температурын эрс өөрчлөлттэй нөхцөлд ажиллахаар байгаа тул мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөлд хялбар өртөх магадлалтай юм. Түүнчлэн хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэл, зориулалтын ажлын нормт хувцасны хангалт, ашиглалтад анхааралтай хандаагүйгээс үйлдвэрлэлийн осолд өртөх магадлалтай байна. Байгалийн гэнэтийн аюул осолд өртөх болон хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдөх, техник хэрэгслийн элэгдэл эвдрэлээс сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Иймд ажиллагсдад хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны талаар мэдлэг олгох сургалтыг жилд нэг удаа зохион байгуулж өдөр тутамд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангаж ажиллах нь үүсч болох эрсдэлийг бууруулах боломжтой.

3.7. Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагаанаас нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага ба аливаа болзошгүй нөлөөлөл нь хүний анхаарал, болгоомжгүй, хариуцлагагүй үйл ажиллагаанаас шалтгаална.

Төсөл хэрэгжих хугацаанд аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, нийгмийн даатгал болон эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл, авто машин болон өөрөө явагч механизмын албан татвар, эдэлбэр газар ашигласны төлбөр болон бусад татвар төлбөрийг улс болон орон нутгийн төсвийн санд оруулах бөгөөд төсөл хэрэгжсэнээр орон нутагт шинэ ажлын байр нэмэгдэх боломжтой юм.

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-ийн шинэчилсэн найруулгад зааснаар аливаа төслийг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнд үндэслэн түүнийг гүйцэтгэсэн мэргэжлийн байгууллага-үнэлгээний эрх бүхий аж ахуйн нэгж боловсруулан, улмаар төсөл хэрэгжүүлэгчтэй зөвшилцөн, ерөнхий үнэлгээг хийсэн байгууллагаар хянуулах, батлагдсаны дараа хэрэгжилтийг хангаж ажиллах үүргийг хүлээсэн.

Иймд 2024 онд мэргэжлийн эрх бүхий “Грийн солюшн консалтинг” ХХК-иар боловсруулсан менежментийн төлөвлөгөөний дагуу 2025 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29- ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, тайлагнах, хянан батлах журмыг баримтлан боловсруулав.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах хуваарь зэрэг ажлууд багтсан бөгөөд төслийн 2025 оны менежментийн төлөвлөгөөний ажилд нийт 10.59 сая төгрөг зарцуулахаар төсөвлөв.

Хүснэгт 2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө		Нийт зардал (сая.төг)
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4.09
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	3.5
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
4	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	0.5
5	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2.0
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	0.5
7	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	ҮАЗ
8	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	ҮАЗ
НИЙТ		10.59

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ									
1	Хүнд даацын машин механизмын хөдөлгөөнөөр агаарт тоосжилт, SOx, NOx зэрэг бодисууд ялгарах	Ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгслийг үзлэгт хамруулж, засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Гаалийн хяналтын талбайд ашиглагдаж буй хүнд машинууд	-	-	-	1.2	Жил бүрийн улсын тээврийн үзлэг	MNS ISO4227-2002 Хүрээлэн буй орчны агаарын чанарын хяналтын төлөвлөгөө” MNS 5885-2008 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын өвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS ISO 3929 : 2014 Автотээврийн хэрэгсэл.
2		Тээвэрлэлтийн үед хурдны хязгаарт хяналт тавих (ачих, буулгах хэсэгт 20 км/ц, технологийн замд 40 км/ц байх г.м) тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулах	Төслийн талбайд	-	-	-	0.13	2025 онд	
3	Талбайд нүүрс ачиж, буулгаж, хадгалах үед агаарт тоосжилт үүсэх	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор нүүрс ачиж буулгах талбайг тойруулан 8-12 м өндөртэй салхинаас хамгаалах торон хашааг байгуулах, эвдрэл гэмтэл үүссэн тохиолдолд тухай бүрд засварлах	-	-	-	-	ҮАЗ	2025 онд	
4		Тоосжилтыг багасгах үүднээс төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад төслийн төлөвлөлтөд тусгагдсан талбайг хатуу хучилттай болгох	Төслийн талбайд	-	-	-		2025 онд	

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
5		Усны машин ашиглан тоосжилтыг дарах	Гаалийн талбай доторх тоосжилт	-	0.5	4 удаа	2.0	Сард 4 удаа	Техникийн хяналт болон үйлчилгээний үед ажилласан хийн хорт бодисын агууламжийг хэмжих аргууд
Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө									
6	Төслийн барилга байгууламж барих, авто зам барих зэрэг ажлуудыг хийж гүйцэтгэхэд төслийн талбайн шимт хөрсийг хуулах бөгөөд үүний нөлөөгөөр хөрсний шимт байдал алдагдах сөрөг нөлөөтэй	Хөрс ургамлан нөмрөгийг зүй зохистойгоор ашиглаж, барилга байгууламж барих үед эвдэрсэн газарт 5 см-ээс багагүй зузаантайгаар үржил шимт хөрсөөр хучилт хийх	Барилгажих нийт талбайн хэмжээ – 435 м ²	м ²	-	-	<i>Нөхөн сэргээлт/Ногооон байгууламжийн төлөвлөгөөнд зардал тусгагдсан</i>	2025 онд	MNS5916-2008, “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт” MNS5916-2008, “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт”
7	Нүүрс ачиж буулгах, хадгалах үед хөрсөн бүрхэвч эвдрэл өртөх	Хөрсний эвдрэлийг бууруулахын тулд төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад төслийн төлөвлөлтөд тусгагдсан /барилга байгууламж, зам барих / талбайг хатуу хучилттай болгох	Төслийн талбайд - 435м ²	м ²	-	-	ҮАЗ		
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зөвлөмж									
8	Унд ахуйн усны хэрэглээ	Усыг үр ашигтай хэрэглэх талаар ухуулга, сурталчилгааг ажилчдад хийх, мэдээллийн	Төслийн талбайд	-	-	-	ҮАЗ	Жил бүр шинэчлэх	MNS4586-1998, “Усан орчны чанарын үзүүдэлт. Ерөнхий шаардлага”

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
		хуудсыг зарын самбарт байрлуулах							MNS0899-1992, “Унд, ахуйн зориулалттай усны төвлөрсөн хангамжийн эх булгийг сонгох журам, эрүүл ахуйн шаардлага” MNS0900-2005, “ХБО. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар аюулгүй байдлын үнэлгээ” MNS 0900-2018, “Ундны усны чанарын стандарт” Ус ашигласны төлбөр
9	ШТМ алдагдах, асгарсан тохиолдолд хөрсөнд нэвчин хөрсний усыг бохирдуулж саармагжуулаагүйн улмаас гүний усыг бохирдуулах	ШТМ алдагдсан тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, саармагжуулах хэрэгслийг ажлын талбарт бэлэн байлгах	Төслийн талбайд	-	-	-	0.6	2025 онд	
10	Хог хаягдлыг эмх замбараагүй хаях, шингэн хаягдлыг хөрсөнд шууд хаясан тохиолдолд мөн засварын цэгийн бохирдлын асгаралт болох үед хөрсөнд нэвчин хөрсний ус улмаар гүний усыг бохирдуулж болзошгүй	Тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн, аюулгүй байдлыг байнга шалгаж, гэмтэл илэрвэл шуурхай арга хэмжээ авах	Төслийн талбайд	-	-	-	ҮАЗ	2025 онд	
11		Цэвэршүүлсэн бохир уснаас дээж авч MNS 4943:2015 стандартын шаардлагад нийцэж буй эсэхэд тогтмол хяналт тавих, нийцээгүй тохиолдолд дахин цэвэршүүлсний дараа зам усалгаанд ашиглах							
Биологийн олон янз байдал үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө									
12	Хууль бус агнуур	Төслийн талбай түүний ойр орчимд тааралдсан амьтдыг бүртгэх хайрцаг байрлуулах, ан амьтныг агнахаас сэргийлж ухуулга хуудас наах	Төслийн талбайд	-	-	-	0.1	Үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө	-

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
13		Тээврийн хэрэгслийг тогтсон маршрутаар явуулж ойр орчмын ургамлан нөмрөгийг устгахгүй байх	Төслийн талбайд	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны туршид	
14	Нүүрс тээвэрлэлт, ачилт, буулгах үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөг талхглагдах сөрөг нөлөөллийг учруулна	Гаалийн хяналтын талбай төслийн гаднах болон доторх талбайг хатуу хучилттай болгох	Төслийн талбайд	-	-	-	<i>Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүдэх нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал тусгагдсан</i>	Төслийн бүтээн байгуулалтын явцад	MNS5916-2008, “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт”
15	Хаягдал ус, шлам, хог хаягдлыг эмх замбраагүй хаяснаас болж амьтдын амьдрах орчин доройтох, бохирдох	Нэгдсэн хогийн цэгтэй болж хашаалах, тодорхой хугацаанд шатаах, устгах, халдваргүйжүүлж байх	Төслийн талбайд	-	-	-	ҮАЗ	Үйл ажиллагааны туршид	Хог хаягдлын тухай хууль (2016.05.19 өдрийн шинэчилсэн найруулга)
Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ									
16	Төслийн талбайд харьцах, хамгаалах байгаль орчны мэдээлэл бүхий мэдээллийг цаг тухай бүрт нь шинэчлэж байх	байгаль орчинтой зөв талаарх мэдээлэл бүхий самбарыг байршуулах,	Төслийн талбайд	-	-	-	0.06	Үйл ажиллагааны үед	-
НИЙТ					4.09				

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.2. Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
1	Төслийн бүтээн байгуулалтын үед нөлөөлөлд өртсөн талбайг нөхөн сэргээх	Олон наст ургамал тарих, зүлэгжүүлэх, мод тарих	Төслийн нийт талбайн 20 хувиас багагүй талбайд (0.4 га) ногоон байгууламж байгуулах /эхний 2 жилд/	га	0.2	-	3.5	2025 онд, барилгын ажлын дараа	MNS5916:2008, “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт”
НИЙТ						3.5			

4.3. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /төгрөг/	Нийт зардал /төгрөг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Гаалийн хяналтын талбай төслийн талбай орчимд хийгдсэн судалгаагаар ямар нэгэн археологи, палеонтологийн олдвор бүртгэгдээгүй. Үйл ажиллагааны явцад соёлын өв олдсон тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30.4-т заасны дагуу олдворыг илрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор сум, дүүргийн бүртгэл мэдээллийн санд бүртгүүлнэ.								

4.4. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
1	Аянга цахилгаан	Цахилгаан гүйдэл бүхий тоноглолуудыг бүгдийг нь стандартын дагуу газардуулсан байх.	Төслийн талбайд холбогдох газруудад	-	-	ҮАЗ	Бүтээн байгуулалтын үед	<ul style="list-style-type: none"> Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, Ой хээрийн түймрээс хамгаалах тухай,
2	Гал түймэр	Гал унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бүрдүүлж бэлэн байлгах. Гал түймрийн үед авч хэрэгжүүлэх	Төслийн хэмжээнд	-	-	0.5	Үйл ажиллагааны туршид	

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
		ажлын төлөвлөгөөг гарган ажиллагсад сургалт зохион байгуулах. Галын аюулын талаар анхааруулга самбарыг эзэмшлийн объект бүрд онцлогийг нь тусган тавих зэрэг арга хэмжээг авах шаардлагатай. Ой хээрийн түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг үйлчлүүлэгчдэд анхааруулах нэгэнт гарсан тохиолдолд холбогдох байгууллагад яаралтай мэдэгдэж, гал түймрийг богино хугацаанд унтраах аргыг үйлчилгээний ажилтнуудад эзэмшүүлэх						<ul style="list-style-type: none"> Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай
3	Үер	Гаалийн хяналтын талбай төслийн эзэмшил талбайг хаврын шар ус, хур бороо элбэгтэй үед үерт автахаас сэргийлж ус зайлуулах суваг хоолой, даланг технологийн дагуу мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх нь зүйтэй.	Төслийн хэмжээнд	-	-	ҮАЗ	Бүтээн байгуулалтын үед	-
4	Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой ахуйн осол аваар болох	Төслийн ажилчдад Хөдөлмөр аюулгүй байдлын талаарх сургалтыг улирал тутамд буюу жилд 4 удаа зохион байгуулах	Нийт ажилчдад	-	-	Дотоод нөөцөөр хангана	Төслийн бүх үе шатанд	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, 5 дугаар бүлэг Аюулгүй ажиллагааны журам, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 5 дугаар бүлэг, Замын хөдөлгөөний
5		Хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Нийт ажилчдад	-	-	ҮАЗ	Төслийн бүх үе шатанд	
6		Төслийн ажилчдыг жилд 1 удаа эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт оруулах	Нийт ажилчдад	-	-	Дотоод нөөцөөр хангана	Төслийн бүх үе шатанд	

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
7		Төслийн ажилчдыг амь насны даатгалд хамруулах	Нийт ажилчдад	-	-	ҮАЗ	Төслийн бүх үе шатанд	дүрэм Замын аюулгүй байдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, 3 дугаар бүлэг
НИЙТ						0.5		

4.5. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал /төгрөг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал /төгрөг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
1	Ахуйн хог хаягдал	Нэгдсэн түр хогийн цэгтэй болж хашаалах, тодорхой хугацаанд шатаах, устгах, халдваргүйжүүлж байх, хогийн цэгийн байрлалыг хөрсний усны түвшин, гадаргын хэвлий зэрэгтэй уяалдуулан зөв сонгох (объектоос 60м-ээс багагүй зайд, зонхилох салхины доод хэсэгт).	-	-	-	-	ҮАЗ	Төслийн бүтээн байгуулалтын дараа	Хог хаягдлын тухай хууль /2016.05.19 өдрийн шинэчилсэн найруулга/
2		Нэгдсэн хогийн цэгт хогийг түр хадгалан сард 1 удаа өөрсдийн тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэн сумын нэгдсэн хогийн цэгт зөөвөрлөн хаях	-	Сард 1 удаа	0.15	12 сар	1.8	2025 онд	
3		Хог хаягдлын ангилан ялгаж хаях, түр хогийн цэг үүсгэх мөн ажилчдын байр, төслийн байр зэрэг газруудад хогийн савыг байршуулах	-	ширхэг	0.1	2	0.2	2025 онд	
НИЙТ						2.0			

4.6. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Арга хэлбэр	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Агаар орчин							
1	<ul style="list-style-type: none"> Тоосжилт (PM₁₀, TSP, PM₂₅) Гадаад болон дотоод орчны дуу чимээ, доргио, чичиргээ Ажлын байрны эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүд (тоос, дуу чимээ, гэрэлтүүлэг, чийгшил болон физик бохирдлын түвшин) Бохирдлын цэгэн эх үүсвэр (O₂, SO₂, NO₂, CO) 	Бохирдлын эх үүсвэрүүдийн байршлын салхины зонхилох чиглэлийн доор (хогийн цэг, дулаан хангамжийн дэд бүтэц, нүүрс ачих буулгах хэсэг)	Жилд 2 удаа	Хөндлөнгийн мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.	0.15	0.3	MNS3113:1981. Агаар мандлын бохирдлыг хэмжих аргачлалын ерөнхий шаардлага MNS0017-2-3-16:1988. Агаар Хот, суурингийн агаарын бохирдлын шинжилгээ MNS3113:1981. Хорт утааны ялгаралтыг хэмжих арга MNS5061:2001. Нүүрс хүчлийн хий-CO ₂ тодорхойлох эзлэхүүний арга MNS0012-1-015:1987. Чимээ шуугиан-Ажлын байрны чимээ шуугианыг хэмжих арга MNS0017.2.5.12:8988. Хүхэрлэг хий-SO ₂ шинжлэх TXM буюу аэрозалины арга MNS 0017.2.5.11-1998. Азотын давхар исэл
Хөрсөн бүрхэвч							
	<ul style="list-style-type: none"> Хөрсний үржил шим, шинж чанар: Ялзмаг, урвалын орчин (pH), давсжилт, карбонат (CaCO₃), хөдөлгөөнт кали (K₂O), хөдөлгөөнт фосфор (P₂O₅), Шингээгдсэн сууриуд Ca, Mg Хөрсний ус, физик шинж чанар:Механик бүрэлдэхүүн, чулуу, чийг, амь чийг, эзлэхүүн жин Хөрсний бохирдлын үзүүлэлтүүд: Хар тунгалаг (Pb), 	Үндсэн 2 хэв шинжийн хөрсний мониторинг цэг тус бүр дээр	Жилд 2 удаа	Итгэмжлэгдсэн лабораторийн задлан шинжилгээ	0.1	0.2	MNS2305-94 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам, MNS3298-1991 Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2008. Хот, суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Арга хэлбэр	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	кадми (Cd), хром (Cr), цайр (Zn), никель (Ni), Мөнгөн ус (Hg), цианид натри, хүнцэл (As) • Хөрсний эрүүл ахуй: 1 см ³ дэх нийт бичил биетний тоо						
НИЙТ						0.5	

4.7. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь				Хариуцсан албан тушаалтан
		2025 он				
		I-улирал	II-улирал	III-улирал	IV-улирал	
Ажилчдад байгаль орчныг хамгаалах талаар сургалт зохион байгуулах	-	-	+	-	-	Байгаль орчны мэргэжилтэн
Хөдөлмөр аюулгүй байдал эрүүл ахуйн журам гарган ажилчдад мөрдүүлэн ажиллах.	Үйл ажиллагааны зардлаар	+	+	+	+	Удирдах албан тушаалтан
Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах		+		+		
Байгаль орчны жил бүрийн төлөвлөгөөг байгаль орчны ямаар батлуулж мөрдөн ажиллах	-	+			+	

4.8. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан, ажилтан	Зохион байгуулах газар
1	Байгаль Орчин Аялал Жуулчлалын яам	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр дэлгэрэнгүй илэрхийлсэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр	Жилийн эцэст (12.01-нд)	-	Удирдах албан тушаалтан, Байгаль орчны мэргэжилтэн	Улаанбаатар хот

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцаж зохион байгуулах албан тушаалтан, ажилтан	Зохион байгуулах газар
			дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.				
2	Говьсүмбэр аймгийн байгаль орчны газар	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр дэлгэрэнгүй илэрхийлсэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	Жилийн эцэст (11.01-нд)	-		Говьсүмбэр аймаг
3	Шивээговь сумын засаг даргын тамгын газарт	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр илэрхийлэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	Хагас жил, жилийн эцэст	-		Шивээговь сум
4	Шивээговь сумын багийн Иргэдийн Нийтийн Хуралд	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр илэрхийлэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	Хагас жил, жилийн эцэст	-		Багийн ИНХ

ДҮГНЭЛТ

“Цотан жанжин транс” ХХК нь Говьсүмбэр аймгийн Шивээговь сумын нутаг дэвсгэрт “Гаалийн хяналтын талбай” төслийг 2025 оны 02 дугаар сараас 01 -ээс эхлэн үйл ажиллагаагаа явуулахаар төлөвлөөд байна.

Төслийн хүрээнд 2025 онд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал 10.59 сая төгрөг ба үүнд 2025 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал болон байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагааны зардал, дүйцүүлэн хамгааллын ажлын зардлууд багтсан болно.